

ньому передбачає окупитися та повернутися в більшому обсязі. Проте власники повинні оптимізувати структуру доходу персоналу для мінімізації власних витрат та мотивації працівників до високоякісної та високопродуктивної праці. Отже, розглянемо варіанти співвідношення складових доходу персоналу та ефект зменшення витрат від зміни його структури при умовній величині доходу працівника 2000 грн. (див. табл.).

За даними таблиці можна помітити, що при зменшенні частки заробітної плати (основної чи додаткової) в загальній структурі доходу вартість персоналу для підприємства зменшується, тим самим зменшуючи витрати. Але збільшення складових, не пов'язаних із виробничим процесом, можливе при наявності чистого прибутку суб'єкта господарювання, який гарантував би дані виплати. Не важливим для підприємства є співвідношення часток соціального пакету та дивідендів у загальній структурі. Проте для персоналу це є вкрай важливим, оскільки дивіденди (проценти) є нарощеною величиною за раніше вкладений капітал у сільськогосподарське підприємство і отримати його можуть лише власники.

Таким чином, оптимізація структури доходу персоналу за критерієм максимізації відтворення робочої сили передбачає застосування окрім простого відтворення, ще й розширене. Просте відтворення забезпечується виплатою заробітної плати, а розширене – гарантується соціальними ви-

платами та іншими платежами понад фонд оплати праці. Розмір розширеного відтворення потребує оптимізації, тобто забезпечення такої величини відтворення яка б максимально гарантувала збільшення продуктивності праці враховуючи дію закону «граничної корисності».

Висновки

Отже, в сучасних умовах гостро постає завдання створення ефективного механізму оптимізації структури доходів працівників сільськогосподарських суб'єктів господарювання. Вирішення цього завдання вимагає розробки й обґрунтування нових методологічних підходів, які б забезпечили реалізацію відтворювальної, стимулюючої й регулюючої функцій доходів, також удосконалювання системи формування доходів працівників від власності та надання підприємству ролі джерела фінансування соціальних виплат працівника. В подальшому передбачається здійснити оптимізацію доходу персоналу сільськогосподарських підприємств Житомирської області за всіма трьома методами та виявити середню структуру по регіону за даним видом економічної діяльності.

Список використаних джерел

1. Толковый словарь экономических терминов / [сост. В. Коноплицкий, А. Филина]. – К.: Изд-во «Альтерпресс», 2000. – 450 с.

О.І. КОНДРАТЮК,
к.е.н., доцент, Київський кооперативний інститут бізнесу і права

Необхідність та значення державної підтримки сільськогосподарського виробництва

У статті визначено стан сучасної державної підтримки сільськогосподарських виробників, визначено напрями державної політики стосовно села, наведено досвід аграрної політики зарубіжних країн.

Ключові слова: аграрна політика, державна підтримка аграрного сектору, продовольча безпека, бюджетне регулювання.

В статье определено состояние современной государственной поддержки сельскохозяйственных производителей, определены направления государственной политики в отношении села, приведен опыт аграрной политики зарубежных стран.

Ключевые слова: аграрная политика, государственная поддержка аграрного сектора, продовольственная безопасность, бюджетное регулирование.

In article are defined a situation of modern state support of agricultural manufacturers, the directions of a state po-

lity concerning the village, an experience of an agrarian policy of foreign countries.

Keywords: an agrarian policy, the state support of agrarian sector, food safety, budgetary regulation.

Постановка проблеми. Економіка сучасного сільського господарства України має складний економічний стан. Для виходу з нього необхідне своєчасне прийняття ряду організаційно-економічних і законодавчих заходів, дієвість яких передусім залежить від економічної оцінки реального стану сільського господарства як у цілому по країні, так і по окремих галузях, підприємствах, регіонах тощо. Особливо гостро це питання стоїть на сучасному етапі, коли Україна приєднана до зони вільної торгівлі з ЄС, а низький рівень конкурентоспроможності вітчизняної продукції може призвести до зростання імпорту європейського продовольства та продукції сільського господарства. Тому саме зараз необхідно

вирішувати питання, пов'язані із забезпеченням ефективності бюджетного регулювання розвитку агропромислового комплексу України.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Питанням розвитку сільськогосподарського виробництва та його державній підтримці приділяють увагу у своїх працях багато науковців, зокрема такі вчені-економісти, як Ю.Я. Лузан [10], П.Т. Саблук [13], В.Я. Месель-Веселяк [12], А.Г. Борщ [6], М.Я. Дем'яненко [8] та інших.

Мета статті. Вивчити проблеми, пов'язані із державною підтримкою сільськогосподарських виробників в Україні, розглянути досвід розвинутих країн стосовно аграрної політики та окреслити напрями вітчизняної сільськогосподарської політики.

Виклад основного матеріалу. На відміну від інших секторів економіки сільське господарство задовольняє потреби суспільства у продовольстві та сировині для інших галузей народного господарства. Аграрний сектор економіки країни (в тому числі переробна харчова промисловість), виробляючи сільськогосподарську продукцію, формує до 16% валового внутрішнього продукту та близько 60% фонду споживання населення, забезпечує національну продовольчу безпеку та продовольчу незалежність країни [4]. За оцінками експертів, Україна належить до числа країн із найвищим рейтингом щодо потенціальних можливостей у сільському господарстві. Основною складовою цього потенціалу є концентрація найродючіших у світі чорноземів – так, володіючи майже третинною запасів чорнозему та 27% орної землі в Європі, розораність території України становить 56,2%, а сільськогосподарських угідь – 77,8%, що є одним із найвищих у світі. Значні площі сільськогосподарських угідь – це надмірно кислі, солонцюваті, осолоділі, перезволожені та заболочені землі. За оцінками фахівців, щорічні втрати гумусу через мінералізацію та ерозію ґрунтів становлять 32–33 млн. т, що еквівалентно 320–330 млн. т органічних добрив, а еколого-економічні збитки від ерозії ґрунтів перевищують 9 млрд. грн. [5]. Результатом високої аграрної освоєності та розораності земельного фонду, екстенсивного господарювання і деградації сільськогосподарських угідь є надзвичайно низький рівень їхньої продуктивності. Виробництво валової продукції сільського господарства в розрахунку на 1 га сільськогосподарських угідь в Україні в останні роки становило в середньому 270 євро, тоді як у країнах – членах ЄС – понад 2 тис. євро. Але за умов інтенсифікації розвитку Україна має цілком реальні можливості приєднатися до групи країн – основних виробників сільськогосподарської продукції та при використанні значних наявних можливостей для виробництва сільськогосподарської продукції може бути створений значний експортний потенціал.

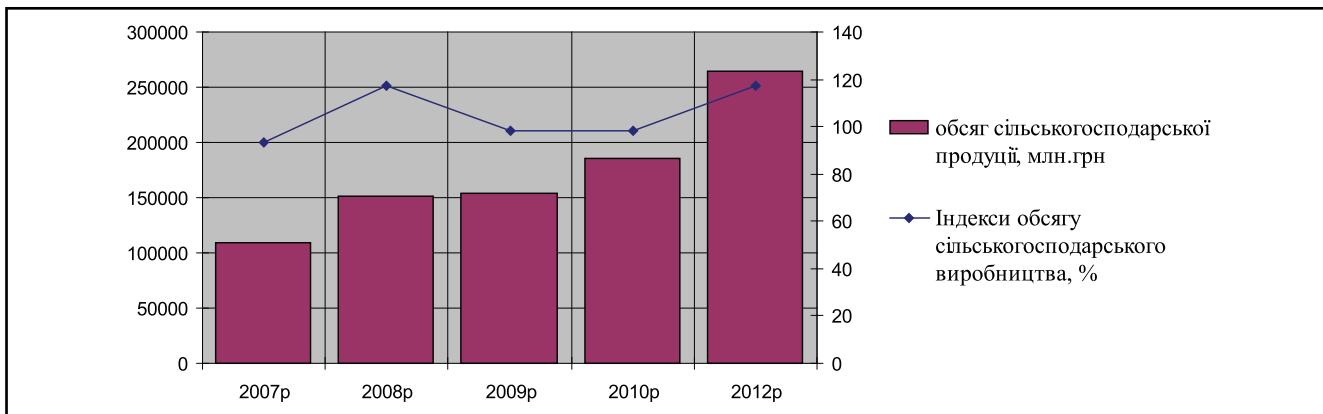
Основними чинниками, що зумовили погіршення стану соціально-економічного розвитку села, є зниження ефективності сільськогосподарського виробництва; відсутність

системності та недостатність державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників; поглиблення диспаритету цін на продукцію сільського господарства та вхідні ресурси; низький рівень доходів сільського населення і відповідно низька купівельна спроможність населення країни.

Виходячи зі специфіки сільського господарства, а саме сезонного характеру, тривалого оперативного циклу, великої залежності від природно-кліматичних умов тощо і виникає необхідність державної підтримки, яка проявляється у регулюванні та підтримці розвитку сільського господарства, запровадженні відповідних норм для реалізації державної політики у сфері сільського господарства [9]. Аграрний сектор є досить важливим для економіки країни, тому державне втручання в його діяльність є швидше закономірністю, ніж винятком. Вплив держави на сільське господарство України має неоднозначний характер, з одного боку, він проявляється як дуже значний, з іншого – не дуже ефективний, особливо це проявляється в регулюванні цін на сільськогосподарську продукцію та виділенні бюджетних коштів на розвиток сільського господарства. Так, за останні роки пряма бюджетна підтримка аграрних товаровиробників в Україні становила 0,5% від валового внутрішнього продукту, або \$3,3 у розрахунку на одну особу. Рівень державної підтримки сільського господарства у США становить 40% від вартості виробленої сільськогосподарської продукції, у країнах ЄС – 35, в Японії і Франції – 72, в Україні – 8,3% [11].

Необхідність державного регулювання сільського господарства викликана такими чинниками, як нестабільність цін і доходів в агропромисловому виробництві; конкурентне середовище в сільському господарстві і високий ступінь монополізації в ресурсних та переробних сферах; низька привабливість інвестування аграрного виробництва; різноманітність природно-кліматичних умов; потреба екологізації сільського господарства, проведення наукових досліджень; страхування сільськогосподарської діяльності; особливості формування соціальної інфраструктури села тощо.

У певний період свого розвитку будь-яка країна опиняється в таких ситуаціях: коли існує дефіцит сільськогосподарської продукції; коли попит на сільськогосподарську продукцію та її пропозиція відносно збалансовані; коли пропозиція сільськогосподарської продукції перевищує попит на неї. Виходячи із зазначених ситуацій держава по-різному проводить політику відносно аграрного сектору, так, у випадках першої та третьої ситуації необхідне активне державне втручання в аграрне виробництво. Що стосується України, за останні роки з'явилася загалом позитивна тенденція нарощування виробництва сільськогосподарської продукції (див. рис.) [1], що ж стосується державної підтримки, то за останні три роки спостерігається збільшення видатків на Міністерство аграрної політики та продовольства України, але що стосується коштів, що безпосередньо направляються на підтримку сільськогосподарського виробництва, спостерігається зменшення (див. табл.) [2].

Динаміка обсягу виробництва сільськогосподарської продукції

Складено за даними [1].

Тому держава має активно сприяти збільшенню пропозиції товарної продукції, на 2012 рік для Міністерства аграрної політики та продовольства України передбачено коштів у сумі 19 504 251,5 тис. грн., «Фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі», на реалізацію якої планується у 2012 році спрямувати коштів у загальному обсязі 1 182 376,3 тис. грн., на «Заходи по боротьбі з шкідниками та хворобами сільськогосподарських рослин, запобігання розповсюдженню збудників інфекційних хвороб тварин» у 2012 році плануються видатки загального фонду державного бюджету в сумі 34 000 тис. грн. [3]

Незважаючи на загальне зростання обсягів кредитування комерційними банками товаровиробників, за останні п'ять років вони становлять лише 25% від оптимальної потреби. Крім того, відсотки залишаються надто обтяжливими для сільської економіки, а умови отримання (перш за все застава) роблять їх майже недоступними для більшості виробників [6].

Аграрна політика України характеризується невизначеністю стратегії ринкових перетворень, внаслідок чого сільське господарство й надалі залишається на роздоріжжі загальних дискусій щодо переваг велико- та дрібнотоварного виробництва. Існуюча система фінансового забезпечення сільськогосподарської галузі не задовольняє потребу у фінансових ресурсах. В таких умовах сільськогосподарські товаровиробники неспроможні самі компенсувати дефіцит грошових коштів для забезпечення простого процесу виробництва, а про розширене нема і мови.

Виходячи з прогнозних параметрів виробництва сільськогосподарської продукції та консолідованої величини витрат на її виробництво можна вважати, що обсяги залучень коштів для забезпечення запланованого приросту виробництва агропромислової продукції мають становити щорічно не менше 10% видаткової частини державного бюджету. Але навіть при досягненні зазначеного рівня ці показники будуть значно меншими від середньоевропейського рівня.

Для вирішення цього завдання необхідне поступове зростання рівня фінансування операційної та інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств. Для цього необхідно здійснити заходи макроекономічного характеру щодо розширення місткості внутрішнього продовольчого ринку, підвищення купівельної спроможності населення, забезпечення умов для рентабельного ведення виробництва, суттєвого зниження числа збиткових підприємств, скорочення нетоварної частини виробництва та обсягів безгрошових (бартерних) розрахунків, а також організації сучасної системи фінансового менеджменту, розвитку комерційного кредиту та використання фінансових інструментів [6].

Державне втручання у функціонування ринків аграрної продукції не завжди позитивно впливає на сільськогосподарських виробників, особливо це проявляється при намаганні утримати низькі ціни на продукти, щоб задовольнити вимоги жителів міст або підтримати промисловий сектор. Але у більшості розвинутих країн, зокрема в ЄС та США, державна політика спрямована на підтримку аграрного виробництва.

Динаміка видатків державного бюджету України на підтримку сільського господарства*

Видатків державного бюджету України	2008	2009	2010	2011
Міністерство аграрної політики та продовольства України, тис. грн	9087193	4308567	3528373	5281184
Селекція в тваринництві та птахівництві на підприємствах агропромислового комплексу, тис. грн	125000	30000	80000	75200
Заходи по боротьбі з шкідниками та хворобами сільськогосподарських рослин, тис. грн		5000	1000	902,5
Бюджетна тваринницька дотація та державна підтримка виробництва продукції рослинництва, тис. грн		50000		100000
Селекція в рослинництві, тис. грн	90000	30000	40000	30000
Здійснення фінансової підтримки підприємств агропромислового комплексу через механізм здешевлення кредитів, тис. грн	1350000	300000		531417

* Складено за даними [2].

Досвід розвинутих країн, де система агробізнесу формувалася під впливом держави, засвідчує, що в умовах ринкової економіки життєдіяльність сільськогосподарський підприємств, ефективність аграрного виробництва і відносна стабільність соціальної сфери в сільській місцевості значно зумовлені державним регулюванням. Тому головними завданнями державного регулювання в країнах із розвинутою ринковою економікою в аграрній сфері є:

- підвищення прибутковості сільського господарства і розширення експорту основних видів продовольчих товарів;
- попередження перевиробництва окремих видів сільськогосподарської продукції;
- обмеження монополізму в суміжних із сільським господарством галузях промисловості.

Державна політика допомоги сільському господарству в країнах Європейського Союзу включає такі напрями: сільськогосподарський ринок та цінова політика; сільськогосподарська та цінова політика; сільськогосподарська та структурна політика; агроекологічна політика. Крім того, сільськогосподарська політика відбувається на таких рівнях управління: аграрна політика провінції; аграрна політика держави; сільськогосподарська політика країн ЄС; аграрна політика на міжнародному рівні [14].

У Литви закон про державне регулювання економічних відносин в сільському господарстві регулює економічні відносини між суб'єктами сільського господарства, державними інституціями та партнерами по сільськогосподарському ринку, встановлює основні міри державного регулювання цих відносин, створює основні напрями для проведення державної аграрної політики та підтримання рівноваги на сільськогосподарському ринку. Для підтримки села створено фонд, з якого кошти направляються на субсидування купленої сільськогосподарської продукції, реалізацію пріоритетних інвестиційних програм. Основними інструментами фінансової підтримки є: прямі виплати, компенсаційні виплати, інвестиційні програми, регулювання ринку. Бюджетні асигнування на сільське господарство за рахунок Литви у 2009 році – 292 млн. євро, а у 2011 році – 206 млн. євро; бюджетні асигнування на сільське господарство Литви за рахунок коштів Європейського Союзу у 2009 році – 735,9 млн. євро, а у 2011 році – 822,2 млн. євро. Пріоритетні заходи по фінансуванню розвитку села такі: інвестиції у новостворені сільськогосподарські виробництва; переробка сільськогосподарських продуктів та розвиток маркетингу; розвиток економічної діяльності та стимулювання альтернативних доходів; покращення інфраструктури села; захист навколишнього середовища; професійна освіта; технічна підтримка та інформування. На сучасному етапі найбільш гострими питаннями, які потребують вирішення для розвитку сільського господарства Литви, є:

1. Економічні проблеми: продовольча безпека, нестабільність цін, економічна криза.

2. Екологічні проблеми: подорожчання газу, парниковий ефект, деградація ґрунтів, якість повітря та води, навколишнє середовище.

3. Територіальні проблеми: життєздатність сільських районів, різновид сільського господарства.

В Україні невідкладного розв'язання потребує проблема створення необхідних умов, за яких можна забезпечувати комплексне регулювання економіки та фінансову стабілізацію, а без бюджетного регулювання і контролю за суб'єктами господарювання, подальшого здійснення реформ аграрний сектор не може ефективно розвиватися. Бюджетне регулювання агровиробництва й облаштування ринкової соціальної інфраструктури села мають здійснюватися в напрямі скорочення тіньового обороту, розвитку аграрного ринку й сільських територій, фінансування інновацій, аграрної науки і освіти, а також підвищення ефективності секторів економіки, що забезпечують аграрну сферу держави ресурсами.

Висновки

Сільськогосподарська політика є невід'ємною частиною загальної економічної і соціальної політики, яка орієнтується в основному на сільське господарство та пов'язані з ним сектори економіки і соціальні групи та має складатися з суми всіх зусиль і заходів, спрямованих на нормативно-правову базу сільськогосподарського сектору для здійснення впливу на хід економічних процесів у сільськогосподарському секторі.

Список використаних джерел

1. Основні показники соціально-економічного розвитку України за 2008, 2009, 2010, 2011 роки // www.ukrstat.gov.ua
2. Закон України «Про Державний бюджет України» на 2008, 2009, 2010, 2011 роки // www.ligazakon.ua/
3. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про Державний бюджет України на 2012 рік» <http://search.ligazakon.ua/>
4. Про результати аналізу використання коштів державного бюджету України, виділених на державну підтримку АПК // www.ac-rada.gov.ua/
5. Перспективи розвитку сільського господарства // www.zoda.gov.ua
6. Борщ А.Г. Бюджетна підтримка аграрного сектору в умовах трансформаційних процесів в економіці України // www.info-prensa.com|article-552.html
7. В агросектор вложат на 10,8% больше, чем в 2011 году <http://kontrakty.ua/article/38747>
8. Дем'яненко М.Я. Державна підтримка як фактор забезпечення конкурентоспроможності аграрного виробництва / М.Я. Дем'яненко, Ф.В. Іваніна // Економіка АПК. – 2009. – №9. – С. 3–9.
9. Економіка аграрних підприємств. Андрійчук В.Г. Підручник 2-ге видання, доповнене і перевидане // В.Г. Андрійчук – К.: КНЕУ, 2002. – 624 с.
10. Лузан Ю.Я. Розвиток державної підтримки аграрного сектору України в умовах членства в СОТ / Ю.Я. Лузан // Облік і фінанси АПК. – 2008. – №3. – С. 4–10.

11. Малий І.Й. Про романтизацію підтримки сільського господарства країн-членів СОТ // Економічна теорія. – 2008. – №3. – С. 11–20.

12. Месель–Веселяк В.Я. Реформування аграрного сектора України: здобутки і проблеми / В.Я. Месель–Веселяк // Економіка АПК. – 2003. – №5. – С. 3–8.

13. Саблук П.Т. Аграрна економіка і політика в Україні: підсумки минулого та погляд у майбутнє. Науково-популярні нариси у трьох томах. Т. 1. Економіка періоду диктатури влади. – К.: Інститут аграрної економіки, 2001. – 432 с.

14. Brauchen wir alternative Anreizmechanismen in der Agrarpolitik? <http://de.academic.ru/dic.nsf/dewiki/503031>

Л.В. ПАНЧУК,
аспірантка, Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана

Методичні аспекти формування механізму санації транснаціональних корпорацій

У статті розкриваються методологічні аспекти механізму досудової та судової санації транснаціональних корпорацій і методи фінансово-економічного оздоровлення корпорацій у зарубіжних країнах.

Ключові слова: санація, фінансово-економічне оздоровлення, корпорації, досудова та судова санація, зарубіжні країни.

В статье раскрываются методологические аспекты механизма досудебной и судебной санации транснациональных корпораций и методы финансово-экономического оздоровления корпораций в зарубежных странах.

Ключевые слова: санация, финансово-экономическое оздоровление, корпорации, досудебная и судебная санация, зарубежные страны.

The article covers the methodological aspects of the mechanism of pre-trial and judicial rehabilitation of transnational corporations and financial methods – economic recovery of corporations in foreign countries.

Keywords: renovation, financial-economic recovery, corporations, and pre-trial judicial reorganization, foreign countries.

Постановка проблеми. Правові основи відносин ТНК регулюють соціальні, майнові права громадян, угоди, договори і зобов'язання.

В умовах ринкової економіки суб'єкти самі визначають своїх партнерів і зміст відносин один з одним, укладений договір між ними стає обов'язковим, що входить у плани контрагентів. Тим самим усі відносини будь-якого підприємця з постачальниками сировини, обладнання, покупцями, найманими працівниками приймають форму різних за змістом зобов'язань одного боржника на користь кредитора: передати майно, виконати роботу, сплатити гроші тощо та ін. [п. 1 ст. 307 ПС РФ]. Кредитори мають право вимагати виконання цих зобов'язань, і якщо боржник не в змозі їх здійснити на

вимогу кредиторів, особа може бути визнана неспроможною за рішенням суду.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. У наукових доробках вітчизняних і зарубіжних дослідників, серед яких варто зазначити насамперед роботи О.М. Полінкевич, В.П. Лещук, В.В. Ветрянського, О.М. Галенко, О.М. Бірюкова, С.В. Гвардина, Дж. Кайзера, І.В. Гущина, П.К. Джро, нині приділяється багато уваги питанням санації підприємств. При цьому варто зазначити, що публікації як теоретичного, так і прикладного характеру містять ряд методичних аспектів формування механізму санації транснаціональних корпорацій.

Мета статті – розкрити методологічні аспекти механізму досудової та судової санації транснаціональних корпорацій і методи фінансово-економічного оздоровлення корпорацій в зарубіжних країнах.

Виклад основного матеріалу. Підстави і порядок визнання такого боржника неспроможним або оголошення боржника про своє банкрутство встановлюються Законом України «Про банкрутство». Цей закон є правовою основою санування господарюючого суб'єкта національної економіки.

Виходячи з чинного законодавства санація визначається як позасудова і судова. Позасудова санація включає процедури «досудової санації» або фінансового оздоровлення. Слід також зазначити, що досудова санація поєднує правову санацію, економічну, фінансову, організаційну, маркетингову, соціальну та ін.

Так, механізм надання підтримки санування ТНК регламентується положеннями Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом». У них досудова санація визначається як реорганізаційна процедура, для проведення якої держава надає фінансову допомогу до порушення справи про неспроможність в арбітражному суді. Обумовлюється, що державна фінансова підтримка може поширюватися на ТНК незалежно від їхньої форми власності.

Рішення про надання державної підтримки або санації приймається на підставі аналізу матеріалів, що характери-